

تحلیل کاربردی ارکان جرم سرقت و مجازات آن در نظام حقوقی ترکیه برای اتباع خارجی

نویسنده: امیر حمزه زینالی (ارهان)

مدیر موسسه خدمات حقوقی بین المللی ارهان در استانبول

مقدمه

جرم سرقت در حقوق کیفری ترکیه تحت عنوان «Hırsızlık» در مواد ۱۴۱ تا ۱۴۷ قانون مجازات ترکیه (TCK) بررسی شده است. با عنایت به عدم آشنایی ایرانیان به عناصر و مجازات و تبعات این مجازات در کشور ترکیه متأسفانه هموطنان در خرید از فروشگاهها و مکان های عمومی در مواردی مرتکب این جرم بسیار مهم در کشور ترکیه می شوند. ارتکاب این جرم برای یک خارجی تبعات بسیار سنگینی دارد که کمترین آن اخراج از خاک ترکیه و ممنوعین ورود به ترکیه بدون اثبات عناصر جرم و صدور حکم محکومیت است این مقاله با توجه به آخرین تغییرات قانونی تا سال ۲۰۲۶ (از جمله بسته‌های قضایی جدید مانند بسته یازدهم) و رویه‌های دیوان عالی کشور (Yargıtay) به بررسی عناصر این جرم، نظام تعیین مجازات و تبعات ارتکاب آن برای یک فرد خارجی می پردازد و هدف آن آشنایی کلی شهروندان و پیشگیری از ارتکاب آن می باشد.

۱- انواع سرقت و میزان مجازات

نظام قضایی ترکیه در سال‌های اخیر نسبت به بزه سرقت رویکردی بازدارنده و امنیت‌محور را در پیش گرفته است.

برای تحقق این جرم به مانند حقوق کیفری ایران، وجود سه رکن اساسی الزامی است: رکن مادی: ربودن مال منقول متعلق به دیگری بدون رضایت وی. رکن معنوی: قصد بهره‌مندی سارق یا شخص ثالث از مال مسروقه. رکن قانونی: انطباق عمل با تعاریف مواد ۱۴۱ (سرقت ساده) یا ۱۴۲ (سرقت مشدد)

الف) سرقت ساده (ماده ۱۴۱)

ربودن مال منقول متعلق به دیگری بدون رضایت او، به قصد بهره‌مندی خود یا دیگری، سرقت ساده محسوب می‌شود. مجازات آن حبس از ۱ تا ۳ سال است.

ب) سرقت مشدد (ماده ۱۴۲) و تشدید کیفر

در صورتی که سرقت تحت شرایط خاصی انجام شود، مجازات سنگین‌تر خواهد بود:

- **سرقت از اماکن عمومی یا ساختمان‌ها:** اگر مال در ساختمان یا ملحقات آن (مانند انباری) یا مکان‌هایی که با قفل محافظت می‌شوند باشد، مجازات به ۵ تا ۱۰ سال حبس افزایش می‌یابد.
 - **استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی (کارت بانکی):** سرقت با استفاده از کارت‌های بانکی یا نفوذ به حساب‌های الکترونیکی، مجازاتی بین ۴ تا ۷ سال حبس به همراه جزای نقدی سنگین دارد.
 - **سوءاستفاده از بلایای طبیعی یا ناتوانی قربانی:** اگر سارق از وضعیت اضطراری (مانند زلزله) یا ناتوانی جسمی و ذهنی قربانی سوءاستفاده کند، مجازات تشدید می‌شود.
 - بر اساس ماده ۵۸ قانون مجازات ترکیه (TCK) و آخرین اصلاحات سال ۲۰۲۶، سابقه کیفری نه تنها میزان مجازات را تشدید می‌کند، بلکه نحوه اجرای آن را نیز به کلی تغییر می‌دهد.
- تشدید مجازات بر اساس تکرار جرم (Tekerrür Hukumleri)**
- اگر فردی پیش از ارتکاب سرقت جدید، دارای محکومیت قطعی قبلی باشد، دادگاه موظف است مجازات را بر اساس «رژیم اجرای ویژه مکررین» صادر کند.
 - محرومیت از حداقل مجازات: قاضی در تعیین مجازات بین بازه حداقل و حداکثر (مثلاً ۱ تا ۳ سال برای سرقت ساده)، تمایل دارد به دلیل سابقه متهم، به سمت حداکثر مجازات حرکت کند.
 - عدم امکان تخفیف: سابقه کیفری موثر باعث می‌شود قاضی از اعمال تخفیف‌های مربوط به «حسن رفتار در دادگاه» خودداری کند.
 - طبق ماده ۵۱ قانون مجازات ترکیه، تعلیق اجرای مجازات تنها برای کسانی صادر می‌شود که پیش از این به جرم عمدی با مجازات بیش از ۳ ماه حبس محکوم نشده باشند. ابراین، اگر متهم سابقه سرقت یا هر جرم عمدی دیگری داشته باشد، حتی اگر مجازات جدید زیر ۲ سال باشد، حکم حبس تعزیری قطعی صادر شده و فرد مستقیماً به زندان منتقل می‌شود.
 - افراد بدون سابقه (برای بار اول) معمولاً پس از گذراندن ۲/۱ (نصف) دوران محکومیت، مشمول آزادی مشروط می‌شوند. اما برای «مکررین» (کسانی که سابقه دارند)، این میزان به ۳/۲ دوران محکومیت افزایش می‌یابد؛ یعنی فرد سارقی که سابقه دارد، باید زمان بیشتری را در زندان سپری کند تا واجد شرایط آزادی شود.

۲- سیاست کیفری جدید (۲۰۲۵-۲۰۲۶)

طبق تغییرات اخیر در «بسته یازدهم قضایی» (قانون شماره ۷۵۷۱) و آرای جدید دیوان عالی تغییرات زیر اتفاق افتاده است:

- حذف نیاز به شکایت در نقض مصونیت مسکن: طبق رای دسامبر ۲۰۲۵ دیوان عالی کشور و دادگاه قانون اساسی، اگر نقض مصونیت مسکن به قصد سرقت انجام شود، رسیدگی به آن دیگر منوط به شکایت شاکی خصوصی نیست و دادستانی مستقیماً وارد عمل می‌شود.
- استرداد سریع اموال: بر اساس اصلاحات جدید، در صورتی که مال مسروقه کشف شود، مقامات قضایی می‌توانند بدون منتظر ماندن برای پایان دادگاه، مال را به قربانی بازگردانند تا حقوق بزه دیده حفظ شود.
- تشدید برخورد با اتباع خارجی: در رویه اجرایی فعلی، اتباع خارجی که مرتکب جرم سرقت شوند، در اکثر موارد ابتدا حکم اخراج (Deport) دریافت کرده و سپس پرونده آن‌ها به صورت غیابی در دادگاه‌های کیفری ترکیه رسیدگی می‌شود.
- تغییر در نرخ جزای نقدی: از ابتدای سال ۲۰۲۶، مبلغ تعیین شده برای هر روز حبس (در صورت تبدیل به جزای نقدی) به ۱۰۰ لیر افزایش یافته است.

۳- عوامل مخففه و معافیت از مجازات

- نیاز مبرم و اضطرار (ماده ۱۴۷): اگر سرقت برای رفع یک نیاز حیاتی و فوری (مانند گرسنگی شدید) انجام شده باشد، قاضی می‌تواند مجازات را تخفیف داده یا فرد را به کلی معاف کند.
- استفاده موقت (ماده ۱۴۶): اگر مال صرفاً برای استفاده کوتاه مدت ربوده شده و قصد بازگرداندن آن وجود داشته باشد، مجازات تا نصف کاهش می‌یابد.
- اگر ارزش مال مسروقه با توجه به شرایط ارتکاب جرم و ویژگی‌های مال، «کم» تشخیص داده شود، دادگاه دو راهکار در پیش دارد:
- معافیت از مجازات: در صورتی که ارزش مال بسیار ناچیز باشد، دادگاه می‌تواند به کلی از صدور حکم مجازات خودداری کند. تشخیص «کم بودن ارزش» یک امر نسبی است و به نظر قاضی و عرف جامعه بستگی دارد، نه یک عدد ثابت اعلام شده در قانون.
- تخفیف مجازات: قاضی می‌تواند مجازات حبس را تا نصف یا بیشتر کاهش دهد
- اگر سارق پیش از شروع محاکمه، مال (با هر ارزشی) را عیناً مسترد کند یا خسارت معادل آن را به قربانی بپردازد، مجازات او تا دو-سوم کاهش می‌یابد. گر این اقدام پس از شروع محاکمه اما قبل از صدور حکم انجام شود، مجازات تا نصف کاهش می‌یابد.

۴- مکانیسم‌های ارفاقی: تعلیق، آزادی مشروط و جایگزین‌ها

نظام قضایی ترکیه تحت «بسته یازدهم قضایی»، شرایط ویژه‌ای را برای بازپروری مجرمین در نظر گرفته است:

- تعلیق اجرای مجازات (Erteleme): برای محکومیت‌های حبس ۲ سال یا کمتر (و ۳ سال برای افراد زیر ۱۸ سال یا بالای ۶۵ سال)، قاضی می‌تواند با در نظر گرفتن پیشینه کیفری، اجرای حکم را برای یک دوره مشخص تعلیق کند.

- اگر ارزش مال کم باشد و حکم صادره کمتر از ۲ سال حبس باشد، احتمال بهره‌مندی از تعلیق اجرای مجازات (Erteleme) یا تبدیل آن به جزای نقدی افزایش می‌یابد
 - آزادی مشروط (Koşullu Salıverilme) محکومین در صورت حسن رفتار در زندان، می‌توانند پس از سپری کردن بخشی از دوره محکومیت خود (معمولاً نصف یا دو-سوم بسته به نوع جرم)، از آزادی مشروط بهره‌مند شوند.
 - تبدیل به جزای نقدی: طبق اصلاحات سال ۲۰۲۶، مجازات‌های حبس کوتاه مدت قابل تبدیل به جزای نقدی هستند که نرخ هر روز آن به ۱۰۰ لیر افزایش یافته است
 - استرداد مال و تخفیف: در صورتی که سارق پیش از شروع محاکمه، مال را مسترد کرده یا خسارت را جبران کند، مشمول تخفیف‌های قابل توجهی در مجازات می‌شود
- ۵- پیامدهای سرقت بر اقامت و وضعیت اتباع خارجی**

ارتکاب جرم سرقت توسط اتباع خارجی در ترکیه، علاوه بر جنبه کیفری، پیامدهای اداری شدیدی در پی دارد:

- **حکم اخراج (Deport):** بر اساس رویه جاری و دستورالعمل‌های اداره مهاجرت، اتباع خارجی بلافاصله پس از اثبات جرم یا حتی در مرحله اتهام مستدل، با قرار اخراج مواجه می‌شوند. در واقع اداره مهاجرت ترکیه (Göç İdaresi) طبق ماده ۵۴ قانون اتباع خارجی و حفاظت بین‌المللی، فرد محکوم به سرقت را به دلیل اخلال در نظم و امنیت عمومی، بلافاصله در فهرست اخراج قرار می‌دهد. البته این حکم در دادگاه اداری قابل اعتراض است.
 - رسیدگی غیابی: در بسیاری از موارد، فرد پس از اخراج، روند دادرسی خود را به صورت غیابی در دادگاه‌های کیفری ترکیه طی می‌کند.
 - **ممنوعیت ورود:** محکومیت به جرم سرقت به عنوان یک جرم مخل نظم عمومی، منجر به ثبت کد ممنوعیت ورود (Tahdit Kodu) دائم یا طولانی‌مدت به خاک ترکیه می‌شود. پس از اخراج، کدهایی مانند G-87 (تهدید علیه امنیت عمومی) یا C-114 (دارای پرونده کیفری) در سیستم ثبت می‌شود که از ورود مجدد فرد به ترکیه برای ۵ تا ۱۰ سال یا حتی به صورت دائمی جلوگیری می‌کند.
 - **ابطال کیملیک:** وجود سابقه سرقت مانع از تمدید انواع اقامت (توریستی، کاری و غیره) شده و منجر به ابطال کارت اقامت فعلی توسط اداره مهاجرت می‌گردد. این حکم نیز در دادگاه اداری قابلیت اعتراض دارد.
 - **محرومیت از تابعیت:** ارتکاب جرم عمدی مانند سرقت، شرط «صلاحیت اخلاقی» برای دریافت شهروندی ترکیه را از بین می‌برد و درخواست فرد برای همیشه رد خواهد شد.
- در ایران اخراج اتباع خارجی (ماده ۱۴۷ ق.م.ا) معمولاً به عنوان مجازات تکمیلی و با حکم قاضی صادر می‌شود، اما در ترکیه این فرایند بیشتر صبغه اداری و حاکمیتی دارد که توسط اداره مهاجرت اجرا می‌شود.

- **ثابت دائم:** محکومیت سرقت در کارنامه کیفری فرد ثبت می‌شود. حتی پس از اتمام دوران حبس یا آزادی مشروط، این سابقه تا سال‌ها در سیستم باقی می‌ماند. برای حذف سابقه (Adli Sicil Silme) از گواهی سوء پیشینه عمومی، فرد باید پس از اتمام مجازات، درخواست حقوقی رسمی (Memnu Hakların İadesi) ارائه دهد که فرایندی زمان‌بر و پیچیده است.
- **سقوط اعتبار در دادگاه‌ها:** فردی که سابقه سرقت دارد، در پرونده‌های حقوقی دیگر (مانند شهادت در دادگاه یا دعاوی خانوادگی) اعتبار کلامی کمتری نزد قاضی خواهد داشت.
- **ممنوعیت استخدام در بخش دولتی:** طبق قانون کارکنان دولت (DMK)، افرادی که به جرایم مخل عفت و امانت مانند سرقت محکوم شده باشند، حق استخدام در ادارات دولتی را ندارند (حتی اگر مجازات آن‌ها تعلیق شده باشد).
- **ابطال پرونده‌های تخصصی:** محکومیت قطعی به سرقت می‌تواند منجر به ابطال پروانه وکالت، سردفتری، یا مجوزهای تجاری خاص شود، زیرا این مشاغل نیازمند «اعتبار حرفه‌ای» هستند.
- **ممنوعیت استخدام در بخش خصوصی:** بسیاری از شرکت‌های بزرگ در ترکیه هنگام استخدام، برگه سوء پیشینه (Adli Sicil Kaydı) درخواست می‌کنند که وجود لکه سرقت در آن، شانس استخدام را به شدت کاهش می‌دهد.

فهرست منابع (Bibliography)

۱. قانون مجازات ترکیه (مرجع اصلی)

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (2026). Türk Ceza Kanunu (TCK) - Karun No. 5237.

۲. بسته یازدهم قضایی و اصلاحات ۲۰۲۶

Adalet Bakanlığı (Ministry of Justice). (2025). 11. Yargı Paketi ve Ceza Muhakemesi Düzenlemeleri (7571 Sayılı Kanun).

۳. رویه قضایی دیوان عالی کشور (Yargıtay)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu. (2025). Emsal Kararlar: Hırsızlık ve Konut Dokunulmazlığı İhlali.

۴. تحلیل دانشگاهی جرم‌شناسی

Journal of Istanbul University Faculty of Law. (2025). Analysis of Property Crimes in Modern Turkish Law.

۵. حقوق اتباع خارجی و اخراج (Deportation)

Göç İdaresi Başkanlığı (Presidency of Migration Management). (2026). Suç İşleyen Yabancıların Sınır Dışı Edilmesine İlişkin Uygulama Esasları.

توضیحات: دستورالعمل اجرایی اداره مهاجرت ترکیه در مورد اتباع خارجی که مرتکب جرایم علیه اموال می‌شوند.

کاربرد: منبع معتبر مذکور برای توضیح روند اخراج (Deport) و ممنوعیت ورود مجدد برای افرادی که محکومیت سرقت دارند.